

Rapport 11 från Taxonomikommittén

Här presenteras de senaste besluten av BirdLife Sveriges Taxonomi-kommitté. Detta är en förkortad version, den fullständiga rapporten med mer detaljer, referenser och extralimitala förändringar finns på Tk:s hemsida under "Rapporter".

I denna omgång utökas inte Sverigelistan med nya arter, dock urskiljs ett antal som mycket väl kan uppträda i Sverige i framtiden. Flera välkända svenska häckfåglar får vidare nya släktesnamn och svenska trivialnamn justeras på några amerikanska VP-rariteter. Efter flera års diskuterande och remissande har slutligen listan med svenska namn på underarter fastställts.

TEXT Gustav Asplund, Markus Lagerqvist, Erling Jirle, Tommy Tyrberg och Johan Fromholtz

Ommöblering bland rallarna

Flera genetiska studier har visat att den traditionella släktesindelningen av rallarna går på tvärs med hur de är släkt med varandra. I Västpalearktis berörs framför allt sumphönsen i *Porzana*, där småfläckig sumphöna och karolinasumphöna är nära släktingar till rörhönsen och sothönsen, medan mindre sumphöna, dvärgsumphöna och rostgumpad sumphöna istället

hör till helt andra delar av familjen. Diskrepans mellan utseende och släktskap är mycket vanlig i familjen rallar, även om de tidigare *Porzana*-sumphönsen skiljer sig åt i form av läten. Mindre sumphöna och dvärgsumphöna flyttas till nya släktet *Zapornia*, medan rostgumpad sumphöna lyfts ut som ensam art till *Aenigmatolimnas*. Afrikansk kornknarr är vidare inte nära släkt med kornknarren och förs därför till

FOTO: LARS PETERSSON (WWW.LARSFOTO.SE)

Amerikansk småspov betraktas framöver som en egen art.

det egna släktet *Crecopsis* med nya namnet gräsrall. Även vattenhönan *Amaurornis phoenicurus* tilldelas ett nytt namn, vatten-sumphöna, för att bättre överensstämma med övriga arter i släktet.

Purpurhönan delas upp i flera arter

Till purpurhönan förs idag tolv underarter med stor utbredning, från Marocko österut till Samoaöarna i Stilla havet. Den utseendemässiga variationen är stor och flera genetiska studier har visat att arten är parafyletisk, då några av underarterna står närmare flera andra taxa som idag betraktas som fullgoda arter, bland andra sydötahe *Porphyrio hochstetteri* från Sydön i Nya Zeeland. Purpurhönan delas därför upp i sex arter, varav tre förekommer i Västpalearktis: västlig purpurhöna *P. porphyrio* i sydvästra Europa och nordvästra Afrika, afrikansk purpurhöna *P. madagascariensis* i nordöstra Afrika och gråhuvad purpurhöna *P. poliocephalus* från Turkiet och österut.

Den utdöda kanariestrandskatan förlorar sin artstatus

Kanariestrandskatan *Haematopus meadewaldoi* dog ut någon gång före 1940, efter-

Mindre sumphöna flyttas till det nya släktet *Zapornia*.

lämnande endast åtta bevarade exemplar. Den ansågs från början vara en underart, först av afrikanska kapstrandskatan *H. moquini* och senare vår strandskata. 1982 upphöjdes den till egen art baserat på studier av ving-, näbb- och tarsmått. Enligt nya rön är dock kanariestrandskatan identisk med den europeiska till 99,65 procent och kan därför anses vara en lokal melanistisk underart av strandskata. Att den är helsvart anser man bero på så kallad ö-melanism, också känt hos andra fågelarter.

Småspov delas upp

Tidigare har de nordamerikanska underarterna av till exempel kricka, enkelbeckasin och blå kärrhök upphöjts till artnivå. Nu sker detta även med småspov. Liksom i fallet blå kärrhök ansågs amerikansk småspov tidigare utgöra en egen art, i detta fall fram till 1957. Nu återfår den sin artstatus,

som amerikansk småspov *Numenius hudsonicus*. Detta baseras dels på diagnostiska skillnader i dräkt (särskilt övergumpens teckning) och storlek, och framför allt på genetiska skillnader där studier tyder på att småspov är uppdelad i två djupt skilda kluster, ett i Nordamerika och ett i Eurasien. Man har inte funnit några markanta skillnader i läten dem emellan, här behövs mer studier.

Atlaskattuggla får artstatus

Kattugglans underart *mauritana* i nordvästra Afrika har en lätesrepertoar som, även om den är snarlik våra kattugglors, uppvisar tydliga och konsekventa skillnader. Även dräktkaraktärer skiljer den från vår kattuggla. Dessa skillnader stöds genetiskt och visar att kattugglorna i nordvästra Afrika utgör en väl skild systemklad till övriga underarter, isolerade av Gibraltar sund för cirka en halv miljon år

sedan. Underarten får därför artstatus som atlaskattuggla *Strix mauritanica*.

Släktesförändringar bland brokspettarna

Trots liknande utseende visar flera studier att brokspettarna i släktet *Dendrocopos* inte står varandra närmast. Tk har avvägare med att göra förändringar för att bibehålla stabilitet, men eftersom de genetiska resultaten är solida och de ledande

TERMER | Genetiskt språk

Det språk som används inom genetik och när det gäller artbildning innehåller många termer som kan vara svåra att förstå. För förklaring av termer som sympatrisk utbredning, allopatrisk utbredning, parafyletisk, klad, fenotyp, assortativ parning, abiotisk m.fl. se www.birdlife.se/tk/ordlista.

” Sex arter flyttas till det nybildade släktet *Helopsaltes*, bland andra starrsångare och graysmygsångare

världslistorna genomfört dem följer Tk nu efter med att dela upp brokspettarna på flera släkten: mindre hackspett i *Dryobates* samt mellanspett och arabspett i *Dendrocoptes*.

Särskilt bland hackspettar finns flera exempel på arter i samma områden som har ytterst lika utseenden men som skiljer sig i födosöksbeteende, storlek och genetik. En förklaring som lanserats är teorin om social mimikry (ISDM, Interspecific social dominance theory), där en mindre, underordnad art utvecklats till att utseendemässigt härma och därmed dra fördelar av att likna en större, dominant art för att undvika konkurrens.

Berglärkan delas upp i tre arter

Berglärkan är en av världens mest vitspridda tättingar och uppvisar en stor variation mellan de över 40 olika underarterna. En genetisk studie från 2020 av bland andra Urban Olsson och Per Alström visade på fyra mycket väl skilda klader som skilde sig åt under sen pliocen (cirka 2,7–3,4 miljoner år sedan), varav ökenberglärkan är en, som därmed genetiskt ligger inbäddad bland berglärkorna. Baserat på

Mindre hackspett – nu i släktet *Dryobates*.

Orientberglärka får artstatus.

dessa rön väljer Tk att dela upp berglärka i tre arter, varav två förekommer i Västpalearktis: berglärka *Eremophila alpestris* i begränsad mening i Skandinavien och norra Ryssland och orientberglärka *E. penicillata* i bergsområden från Balkanhalvön och Grekland genom Turkiet och Mellanöstern till Iran, men även med en isolerad population i Atlasbergen i Marocko (underarten *atlas*). Ökenberglärka kvarstår som en monotypisk art.

Tjocknäbbad sångare får nytt släktesnamn

Tjocknäbbad sångare förs idag tillsammans med stäppsångare, saxaulsångare, eksångare, macchiasångare och ytterligare två arter från tropiska Afrika till släktet *Iduna*. Genetiska studier visar emellertid att arten istället är systerart till den afrikanska papyrusgulsångaren *Calamonastides gracilirostris*. Arten flyttas därför från *Iduna* till släktet *Arundinax*.

Två smygsångare byter släkte

En omfattande genetisk studie (Alström m.fl. 2018) av familjen gräsfåglar (Locustellidae) visar att dagens släktesindelning i flera fall går på tvärs med de verkliga släktskapen inom familjen. Bland annat består släktet *Locustella* av två klader som separerades för närmare 15 miljoner år sedan, så pass länge sedan att Tk väljer att följa de nya rönen och dela upp kladerna på två släkten. Det innebär att 20 arter i kvarstår i släktet *Locustella*. Inom Västpalearktis gäller det arterna träksångare, gräshoppsångare, flodsångare och vasångare. Sex arter flyttas till det nybildade släktet *Helopsaltes*, bland andra starrsång-

FOTO: MARKUS LAGERQVIST

are och graysmygsångare. Arterna inom *Helopsaltes* har alla en sång som består av två till fem sekunder långa strofer som separeras av tydliga pauser på två till 15 sekunder, olikt den monotont repeterade sången hos arterna i det nya begränsade släktet *Locustella*.

Uppdelning av *Sylvia*–sångare och skriktrastar

En stor grupp forskare har gjort den första heltäckande fylogenetiska studien av hela komplexet ”babbler”, där bland annat våra *Sylvia*-sångare ingår. Studien visar att *Sylvia* består av två klader som skildes åt redan för 15 miljoner år sedan, tidigare än åldern på vissa tättingfamiljer. Tk, liksom flera världslistor, väljer därför att dela upp *Sylvia* i två släkten: *Sylvia* i begränsad mening för trädgårdssångare och svarthätta, och *Curruca* för de övriga. Även *Curruca* skulle kunna delas upp vidare i två delar, eftersom de skildes åt för hela tio miljoner år sedan, med höksångare, ärtsångare och

mästersångare plus släktingar i en grupp, och törnsångare, ökensångare och sammetshätta med flera i en annan.

Samma studie visar även att skriktrastarna skildes åt i två grupper för relativt länge sedan, en med de flesta afrikanska arterna medan den andra utgörs av asiatiska, nordafrikanska och ett par östafrikanska arter. Tk väljer därför att dela upp *Turdoides* i två släkten, där de i Västpalearktis förekommande skriktrastarna flyttas till *Argya*.

Ärtsångare flyttas till släktet *Curruca*.

Nytt namn på rostsångare

När rödstrupig sångare delades upp i tre arter 2014 urskildes bland annat rost-sångaren *Sylvia inornata*, med de två underarterna *inornata* i Nordafrika och *iberiae* på Iberiska halvön och i Sydfrankrike. Vid en genomgång gjord av Zuccon m.fl. av skinnen i typserien för *inornata* insamlade i Tunisien visade det sig att dessa i själva verket var moltonisångare *S. subalpina*. Det innebär att namnet *inornata* måste ersättas av det äldsta namn som

Trädgårdssångare blir kvar i släktet *Sylvia*.

Starrsångare flyttas till släktet *Helopsaltes*.

finns tillgängligt för arten, vilket är *iberiae* (Svensson, 2013). I och med revideringen av släktet *Sylvia* hamnar arten i det nybildade släktet *Curruca* och nytt namn på arten blir därför *Curruca iberiae*.

Namnet *iberiae* kvarstår för underarten på Iberiska halvön, medan det ännu inte finns något tillgängligt namn för underarten i Nordafrika (före detta *inornata*). Zuccon m.fl. förordar att rostsångaren betraktas som monotypisk. Detta motsägs dock av Svensson (opublicerat) som inför publikationen av *Handbook of Western Palearctic Birds* gjorde en omfattande genomgång av skinsamlingar. Tk stöder Svensson i denna slutsats, vilket innebär att det behövs ett nytt typexemplar och vetenskapligt namn för den nordafrikanska underarten.

Nya namn på några amerikanska rariteter

Nya rön om släktskap har gjort nuvarande namn på några amerikanska VP-gäster

Rostsångaren får ett nytt vetenskapligt namn.

FOTO: STEFAN JOHANSSON

Turkestanrödstjärt, det vill säga svart rödstjärt av underarten *phoenicuroides* – en av många underarter som nu fått ett officiellt svenskt namn.

något missvisande. Den säregna skogs-sångaren rödkronad piplärksångare *Seiurus auroparilla* har visat sig vara endast avlägset släkt med de båda andra piplärksångarna och är faktiskt istället sys-terart till resten av familjen. Den är minst piplärkeliknande av de tre, snarare lik en liten trast som går istället för hoppar fram, med artkaraktéristiskt brandgul hjässa. Därför får arten det nya namnet brandkro-nad skogssångare.

Busksparvarna i *Pipilo* är inte nära släkt med busksparvarna i *Chlorospingus*, en grupp neotropiska fåglar som tidigare ansågs vara tangaror, men står istället nära snärsparvarna i *Atlapetes*. För att bättre återspegla släktskapet döps därför den i Europa anträffade arten brunsidig busk-sparv om till brunsidig snärsparv.

Arterna scharlakanstangara och sommartangara som numera placeras i familjen kardinaler får namn som bättre återspeglar deras släktskap, scharlakans-respektive sommarkardinal. Intressant är

att de ingalunda är perifera medlemmar av Cardinalidae utan istället står nära ”urkardinalen” röd kardinal *Cardinalis cardinalis* varifrån familjen fått sitt namn. För att släktskap och namn på övriga arter i familjen ska överensstämma döps även arterna blåtjocknäbb och indigofink om till blåkardinal och turkoskardinal.

Svenska namn på underarter

Hittills har det inte funnits officiella namn

FOTO: HANNE & JENS ERIKSEN/WWW.BIRDSOMAN.COM

Saxaulvarfågel – det vill säga ökenvarfågel av underarten *pallidirostris*.

på de underarter som påträffats i Sverige. För vissa finns väletablerade namn, medan det för andra funnits flera olika namn i bruk och för en del helt saknats namn. För att få ett tydligt gemensamt språkbruk har Tk tagit fram en officiell lista. Namnför-slagen har varit ute på remiss hos BirdLife Sveriges styrelse, Raritetskommittén, Nationella Rapportkommittén, Fågelin-tressekommittén, VF-redaktionen och ett antal enskilda personer.

Som grundregel har inget underarts-namn givits när en ensam underart är vanligt förekommande häckfågel i Sverige, medan en eller flera andra underarter förekommer som sällsynta gäster. Om flera underarter är normalt förekommande i landet har däremot samtliga fått egna namn. Ett flertal rariteter har inte kunnat bestämmas till underart, och de saknar då svenskt underartsnamn. Hela listan med underartsnamn finns i fullängds-versionen av Rapport 11 på Tk:s hemsida: birdlife.se/tk/.

EN AV DE MEST PRISVÄRDA
80 MM TUBERNA UNDER 10.000:-
MED LIVSTIDSGARANTI!
VÄLKOMMEN TILL ASTRO SWEDEN!

EN KOMPROMISSLÖS OPTIK MED KOMPROMISSLÖS KVALITET

SWAROVSKI
OPTIK

ATX 30-70X95
41 100:-

ATX 25-60X85
37 300:-

ATS 25-50X65
21 880:-

MARKNADENS MEST PRISVÄRDA TUBKIKARE MED GRYM LIVSTIDSGARANTI

ATHLON
RIDICULOUSLY GOOD OPTICS

ARES 20-60X85
14 995:-

ARGOS 20-60X85
6 995:- 8 995:-

TALOS 20-60X80
4 995:-

ANRIKT MÄRKE MED VÄLKÄND OPTISK KVALITET OCH BREDD

Kowa

TSN-663M PROMINAR
+ 20-60X OKULAR
14 995:-

TSN-82SV + 21-63X
12 995:-

TSN 20-40X50
3 185:-
3-295:-

ASTRO
WELCOME TO OUR PASSION

0511-79 81 00
info@astrosweden.se
www.astrosweden.se
Axvallagatan 16, 532 37 Skara